

ריבונה של תורה

רעיונות ומאמרים לפרשת השבוע

גליון קפ"ט

פרשת נח

תפילת היונה

וגם, מדוע כעס נח על היונה ?

מי שאינו פאמין "עמל" גם בשעת פנוחתו, ומי שפאמין "נח" גם בשעת עמלו

וב"ה נראה להעמיק בביאור ה"מנוח" והמנוחה שמסמלת היונה. כי הנה ההפך ממנוחה הוא עמל ויגיעה. כי כל עוד שהאדם טרוד בעמלו של עולם אין הוא זוכה למנוחה. והנה מוצאים אנו שני מיני אנשים, יש אדם שסבור ששיעור ממונו כפוף למידת עמלו וטרחתו במלאכה ובפרנסה, ולכך אין לו לא יום ולא לילה, כי גם בשעות שבהם אמור הוא לנוח, עסוק הוא במחשבות כיצד להגדיל את רווחיו והכנסותיו, ונמצא שאדם זה אינו מוצא מנוח לכך רגלו לעולם. ולעומתו עומד האדם המאמין שיודע שהפרנסה אינה תלויה במידת יגיעת האדם, אלא קצובה במידה מאת בורא עולם, ואין האדם יכול להוסיף לחשבונו אפילו גרגיר אחד יותר ממה שנקצב לו. ולכך זוכה למנוחת הנפש, כי גם בזמן עבודתו אין הוא רודף כסהרורי אחר הממון, ביודעו כי אין הוא עושה בכך אלא את חובת השתדלותו, אך מכסת משכורתו אינה תלויה בו אלא קצובה לו מאת ה'. אדם זה הוא בבחינת היונה שמצאה מנוח לכך רגלה. ומעתה אמור, שמי שאינו מאמין עמל גם בשעת מנוחתו, והמאמין נח גם בשעת עמלו.

יהיו מזונותי פרוין כזית ומסורין בידך

לקח נפלא זה לימדה יונתו של נח לכל באי עולם, על ידי אותו עלה זית שהביאה בפיה, וכדברי חז"ל במסכת עירובין (י"ח, ב) "אמרה היונה לפני הקב"ה, רבונו של עולם, יהיו מזונותי מרווין כזית ומסורין בידך ואל יהיו מתוקין כדבש ותלוין ביד בשר ודם", ולמדו כן ממה שנאמר "עלה זית טרף בפיה", כי "טרף" הוא מלשון פרנסה ומזונות, וכמו שנאמר "הטריפני לחם חוקי" (משלי, ח).

וביאר ה"ט"ז בפירושו על התורה (בראשית ח, יא) שדברי היונה הללו היו בתפילה לבורא עולם, ולימדה בזה לנח שכשם שהיא התפללה לבורא עולם שיזון אותה, כך יש לו להתפלל לפניו, כי הוא הזן והמפרנס לכל, ואין הפרנסה תלויה בידי האדם. ואף אם נדמה לאדם שהוא המשפיע לעצמו ממון בעמלו, או שאדוניו ובעל הבית שלו הוא המכלכל אותו, ומה לו כי יתפלל, שקר ענה בו, כי אין האדם יכול להשפיע במאומה על מה שנקצב לו מהבורא, ואדוניו הוא רק השליח והצינור להעביר לו את משכורתו.

כתרים רבים נקשרו לראשה של היונה ששלח נח מן התיבה, וכלשון חז"ל (שהש"ר א, ד) "היונה הביאה אורה לעולם", ועוד. וכמו כן נתייסד על שמה הפיוט הידוע ליום השבת "יונה מצאה בו מנוח".

וענינו של פיוט זה יתבאר באופן נפלא על פי דברי היעב"ץ (י"מגדל עוז", בית מדות- עליית הטבע. והובא בספר "דברי שאול" עה"ת), שמלבד המופת הידוע של נהר הסמבטיון המעיד על שמירת השבת, ישנו מופת נוסף הנלמד מהיונה שאינה תולשת בשבת מן המחובר. כי כנסת ישראל נמשלה ליונה וכשם שישראל שומרים שבת כך היונה שומרת את השבת.

[והפרדס יוסף (בראשית ח, ט) הביא מפירוש "פרחי שושנים" על הזמירות, וכן כתב בעיון יעקב (סוטה לח, א), שלבני יונה יש יכולת להכיר ולדעת אם התבואה נקצרה ונתלשה בשבת, ואינם אוכלים ממנה].

וביאר היעב"ץ, שזהו שנאמר (בראשית ח, יא) "ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה", כי מצינו במדרש שיום זה היה שבת, ולכן שבה היונה אל נח רק לעת ערב במוצאי שבת, כי בשבת עצמה לא היתה תולשת את עלה הזית, כי שומרת שבת היא.

ולאור זאת יתבאר דברי הפייט "יונה מצאה בו מנוח ושם ינוחו יגיעי כח", כי בשבת הראשונה ששלח נח את היונה, העיד הכתוב שלא מצאה מנוח לכך רגלה מחמת המים שמילאו את הארץ, אך בשבת הבאה ובשבת שלאחריה כבר מצאה היונה מנוח לכך רגלה.

וכשם שהיונה מצאה מנוח בשבת ושובתת בה, כך ישראל מוצאים מנוח מעמלם ביום השבת - "ושם ינוחו יגיעי כח".

[וראיתי מי שנסתפק (בקובץ "קול התורה" נח) על פי דברים אלו, בדינו של אדם שתועה ביער ואינו יודע מתי שבת, שכידוע אסור לו לעשות מלאכה מספק במשך כל הימים (כמבואר בשו"ע ס"י שמד), וראה יונה שקוטפת עלה, האם מותר לו לעשות מלאכה באותו יום, שהרי היונה אינה קוטפת ותולשת בשבת, וזו הוכחה שיום זה איננו שבת].

וראוי לציין שבדברי הבעל הטורים (שמות י, יד) מצינו שאף הארבה שבא על מצרים נח בשבת, ולכך נאמר בו "וינח בכל גבול מצרים", וכעין "וינח ביום השביעי" (שמות כ, יא) [אלא שלא מוכח שם שעשה כן מפני שטבעו לשבות בשבת].

עוד ראוי לציין את דברי הרד"ק בפירושו על התורה (בראשית ב, א) שיש דג אחד בים שאינו שוחה בשבת, ונח בשבת סמוך ליבשה, והדייגים הגויים שרוצים לצודו ממתניים לו בשבת במקום מנוחתו.

וזוהו "המנוח" שמצאה היונה לכף רגלה, כלומר **המנוחה ממירוץ הגשמיות והעמל**, מכח הידיעה שהבורא זן ומפרנס לכל. ועל כן "יונה מצאה בו מנוח ושם ינוחו יגיעי כח", כי האדם השובת בשבת ממלאכתו ואינו עוסק בפרנסתו, מעיד בעצמו כי זכה לבחינת המנוחה, כיונת נח.

ובזה סימלה היונה את ההיפך הגמור מדור המבול שהיו מופקעים מבחינת ה"מנוח", וכל חייהם היו בעמל וברדיפה אחר תאוות בהמיות, ואחר גזל וממון.

ומה יומתק לפי זה מה שהביא **השפת אמת** (פ"ר נח תרל"א) **מהזהו"ק**, ש**נח היה בבחינת שבת**, שנאמר בה "וינה ביום השביעי". כי מכך שנח ניצל מהמבול, מוכיח הדבר שהיה מופקע מה"עמל" של דור המבול, וזכה ל"מנוחה" בודעו ובהאמינו שהכל נקצב בגזירת עליון.

שמים מר למתוק ומתוק למר

ואמנם ישנם כאלה שמשתמשים בטענת היונה באופן מסולף, כי על אף היותם מוכשרים ללמוד תורה יום שלם, מסית אותם היצר בטענה שלא ראוי לאדם להיות תלוי ב"חסדיהן" של אחרים וליהנות מכספי מחזיקי התורה, ועדיף לו לצאת ולעבוד, ושיהיו מזונותיו מרים בעמל וטורח, והעיקר שלא יהנה מהמזונות המתוקים שניתנים ע"י בני אדם.

ו**כתב בספר פנים יפות** (שמות טו, ד) שעל אנשים אלו ראוי להאמר "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע, **שמים מר למתוק ומתוק למר**" (ישעיהו ה, כ), כי עצת היצר היא, שהרי כל השפע שיש בעולם הוא אך ורק בזכות לומדי התורה [ועל כן נקראו התלמידי חכמים "ראשי העם", כי הראש משפיע חיות וכח לכל הגוף], וכל ברכת הפרנסה של מחזיקי התורה היא מכח אותם עמלי תורה, וא"כ לא התלמיד חכם הוא המקבל מתנה או חסד, אלא אדרבה, הוא הוא המזכה והנותן מתנה למחזיק בו ע"י שנותן לו חלק בתורתו.

עפל התורה והזיעה ביגיעתה הם חלף "בזיעת אפך תאכל לחם"

והנה ישנם רבים שרואים בקללה "בזיעת אפך תאכל לחם" ציווי גמור וגזירה מוחלטת שאין לאדם יכולת להינצל הימנה. אך דבר זה משולל מן האמת, כי מי שמקבל על עצמו עול תורה ויגע בה בכל כחו ובזיעת אפיו, אינו כלול בגזירה זו, ופרנסתו תבוא לו ממקור הברכה אף ללא מלאכה.

וכפי שביאר **רבי צדוק הכהן מלובלין** (פ"ר"צ חג הסוכות - אות כה) שעמל התורה והזיעה ביגיעתה הם חלף "בזיעת אפך תאכל לחם" ועל כן זוכים עמלי התורה לאכול לחם אף ללא זיעת המלאכה.

ולפי זה נמצא, שלחמם של עמלי התורה הוא לחם מבורך, באשר בא להם שלא מכח הקללה של "בזיעת אפך תאכל לחם". ועל כן מה נואלו האנשים שאינם מגדלים בניהם לתלמוד תורה, וטוענים שאין ברצונם שבניהם יהנו מחסדים של אחרים,

ויתפרנסו בכוחות עצמם. **וטעות מרה היא**, כי הלא ודאי שכל אדם יחפוץ בעבור בנו אך ברכה ולא קללה, ואם כן מי שאינו מגדל את בנו לתלמוד תורה אלא למלאכת כפים הרי שבזה גורם לו להיות במשך כל ימי חייו תחת הגזירה של "בזיעת אפך תאכל לחם".

ואדרבה אם חפץ האב בטובת בנו ישימהו לחסות בין כתלי בית המדרש, כי אז יזכה ללחם מבורך, וימלט מגזירת אדם הראשון.

מה הם עושין כאן? זה אופנותו בנאי, זה נגר, זה צייר, זה חייט

ולא זו בלבד אלא אף זו שהאב יתבע על כך שמנע מבנו ללמוד תורה, וביותר יתן את הדין אם היה בנו עתיד להיות תלמיד חכם גדול.

ואף לזה יש רמז יקר מנח והיונה. כי במדרש (ב"ר לג, ה) מבואר שנח הקפיד על היונה ואמר לה שאם לא היתה קוטפת את עלה הזית היה צומח ויוצא ממנו אילן גדול נולכן נאמר "עלה זית טרף בפיה", כי "טרף" הוא **מלשון הריגה**, כמו שנאמר (בראשית לח) "טרוף טורף יוסף".

ואף אנו נאמר כי הבנים כשתילי זיתים הם, ואל לו לאב לגדוע את שתיל הזית הרך ולשולחו ללמוד מלאכה וחכמות החולין, כי שמה יצא ממנו אילן גדול שיאיר את עיני ישראל.

ודבר נורא מצאנו בירושלמי בחגיגה (פ"ב ה"א) בענינו של אלישע בן אבויה שהיה בא לבתי מדרשות וכשראה תינוקות יושבים לפני רבם ולומדים תורה, היה אומר, "מה הם עושין כאן? זה אומנותו בנאי, זה נגר, זה צייר, זה חייט". וכששמעו הילדים כן הניחו את רבם והלכו להם למלאכה.

וזוהו ממש כאותם הטוענים היום כנגד קהל היראים המחנכים את בניהם לתורה ויראת שמים. אך לא אלמן ישראל, ואור התורה המבעבע בלב שתילי הזיתים, יאיר וירצד בעוז לעולם, וכמסורה בידינו מאבותינו שמעולם לא פסקה ישיבה מהם.

כתובת המערכת: מודיעין עילית, מסילת יוסף 3/10
טל' 08-9744220 פקס: 153-89744220 ©

רשתות אלקטרוניות ופלטפורמות אקדמיות ואקדמיות בא"י:

rinuna@shtaygen.co.il

ניתן להשיג בכתובת הנ"ל
או בעיר רחובות ברח' הרואה 17
את הספר "רינונה של תורה"
על חומש בראשית

לעי"נ

ר' בנימין בן משה זצ"ל
וסרה (שרה) בת רחמה ע"ה

לעי"נ אהרן בן יחיא מעברי ז"ל

ומרת רחל בת סאלחה ע"ה
ומרת נאז'ה בת תאג'ה ע"ה

להצלחת ר' יהודה דגנה ומש'

ולעי"נ אבלין בת איבון ע"ה.
ומאור בן צביה ז"ל.

להצלחת

ר' יצחק ודייני רבקה קקון וילדיהם.
ולדפואת ברוך בן אליס הי"ו.